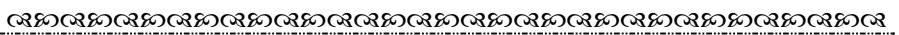

לתרומות, הערות והארות בטל: 058-3219093 או בדוא"ל: pikodic@gmail.com
ניתן לתרום בעמזות "נדרים פלוס" ע"י לחיצה על קופות נוספות והקשת המילים: פקודך דרשתי, או בטל' 03-7630585 קוד 2378

פרשת **שופטים** התשע"ט (גיליון נט שנה ב')

פקודיך דרשתי

אממה היה כתוב על שלטי החכונה לעיר מקלט? אשלשם מה כתבו את המילה מקלט פעמיים? אאיך ידעו שהעיר מקלט אכן קולטת רוצחים? מה יעשה רוצח שאינו יודע לקרוא לשון הקודש? אכמה שפות היה כתוב על השילוט לעיר מקלט? אמהיבן הכסף לתיקון הדרכים והשילוט לעיר מקלט? אאבנים בתימן שכתוב עליהם מקלט מקלט! אהאמנם היו ערי מקלט בתימן? אסודו של אבא - מעשה נפלא!

"תכין לך הדרך וכו' והיה לנוס שם כל רוצח" (ז, טז)

[בדרך לעיר מקלט] היה בורגן (בית קטן כעין סוכת שומרים) ועל כל בורגן צלם (יש גורסים: ציון), והיתה ידו עקומה להיכן עיר מקלט!

מהיבן הכסף לתיקון הדרכים והשילוט לעיר מקלט? והנה כל הכנת השלטים, התיקון והתחזוקה של הדרך שהכינו לרוצח בשוגג, בוודאי עלה כסף רב, ומניין לקחו ממון זה? ומרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל כתב ב'אילת השחר', דיתכן שלקחו הכסף משירי תרומת הלשכה.

אבנים בתימן שכתוב עליהם מקלט מקלט! הנוסע המפורסם רבי יעקב ספיר זצ"ל ביקר לפני כמאתיים שנים בתימן, וחזר משם עם רשמים רבים אודות אותה קהילה מפוארת, אותם רשם בספרו 'אבן ספיר' בפרק גדול במיוחד הנקרא 'חדרי תימן', בין רשימותיו הוא מספר אודות דבר מעניין במיוחד:

"בשבתי פה בעיר 'שבאם' ספרו לי שיש עוד שני ערים יהודים קרובים להם, במהלך שעות אחדות, ואנשים בהם מעט. האחת מהם (עיר 'סירי') היתה עיר מקלט לפני, ויושביה כולם לויים. ועל הדרך נמצא בצדי הדרכים אבנים גדולות כתוב עליהם מקלט מקלט, כדין. ולא יכולתי האמין, כי אין ערי מקלט קולטות בחו"ל, ואף שלש הערים שהפריש משה בעבר הירדן לא קלטו עד שהפרישו השלש שבארץ ישראל, (כמבואר בפ"ק דמכות וברמב"ם פ"ח מהל' רוצח וז"ל: "ואין עושין ערי מקלט אלא בא"י"), אבל חזקו עלי דבריהם, וגם האיש המקרבני איש חכם ומשכיל מארי שמואל אל ערוסי נ"י, העיד לי שכן הוא כי קבלה בידם - אשר בעת באו קדמוניהם הראשונים לארץ הזאת, עוד לפני גלות הראשון, והיה להם ממלכה לעצמם - וקדושה כארץ ישראל, והפרישו גם כן ערי מקלט וזו אחת מהם. ועוד עיר מקלט אחת ב'נוף עמראן'.

ולרוב חשקי וכוספי לדבר גדול כזה, נפתחתי ונגפתי את רגלי, עם נער יהודי מראני הדרך. עברתי עיר אחת ולנתי שמה, וגם הם הגידו לי כדברים האלה. ולמחרת הלכתי הלאה בדרך המקלט לעיר 'סירי'. חקרתי ובקרתי על האבנים ועל צדי הדרכים, כי כל הדרך לרגל הר גדול המתנשא כחומה ישר וערום באין ירק עשב, רק צחיח סלע, ואמרו שעל צחיחי הסלעים האלה היה כתוב מקלט מקלט. ואני לא זכיתי למצוא אף אות אחת. האמת כי בני העיר סירי כעשרים וחמשה איש איש כולם לויים, ומלאכתם עושי קדר וחרשים, ולמחרת שבתי עוד בדרך הזה והוספתי לחפש, יגעת ומצאת תאמין! יגעת ולא מצאתי!

אהמנם היו ערי מקלט בתימן? ובספר 'עלי תמר' (להגאון רבי ישכר תמר זצ"ל) למסכת מכות מתלמוד ירושלמי (פ"ב ה"ו) כתב דאף דכתב הרמב"ם דאין ערי מקלט נוהגים בחו"ל, כבר כתב הכסף משנה שלא מצא מקורו. ואדרבה, בספרי בפרשת מסעי יש דעה שערי מקלט בחו"ל קולטות, וכ"כ בפסיקתא זוטרתא, אמנם יש בכך שיטות שונות, ובספרי בדברים כתב שאין ערי מקלט בחו"ל.

מה היה כתוב על שלטי החכונה לעיר מקלט? כתב רש"י: "מקלט מקלט היה כתוב על פרשת דרכים". ומהי פרשת דרכים? ביאר רש"י במסכת מכות (י, ב): "בכל מקום שהיו שני דרכים מפוצלים אחד פונה לעיר מקלט - עץ היה תקוע באותו הדרך וכתוב עליו מקלט".

ומפי' רש"י כאן משמע שהיה כתוב על השלט פעמיים: "מקלט, מקלט" (וכ"ה גרסת הר"ח במכות שם). וכך פסק הרמב"ם (פ"ח ה"ה מהל' רוצח): "ומקלט מקלט היה כתוב על פרשת דרכים כדי שיכירו הרצחנים ויפנו לשם".

לשם מה כתבו את המילה מקלט פעמיים? ויש להבין מה ראו לכתוב פעמיים את המילה מקלט?

איך ידעו שהעיר מקלט אכן קולטת רוצחים? ובספר 'ברכת אברהם' (להגר"א אלברט זצ"ל, פרשת מסעי אות יב) כתב לבאר, דהנה במסכת מכות (שם) איתא, שאם רוב אנשי העיר מקלט היו רוצחים בשוגג, או שלא היו זקנים באותה עיר מקלט - אינה קולטת עוד רוצחים.

לכך כתוב פעם ראשונה מקלט - בכדי להודיע שזו הדרך לעיר מקלט, ופעם נוספת כתוב מקלט בכדי להודיע שאותה עיר עדיין קולטת רוצחים וניתן לנוס אליה!

עוד יתכן לומר, דהנה נתבאר בגמ' שם דבחמשה עשר באדר ב"ד מוציאין שלוחים לתקן הדרכים, וכל מקום שמצאוהו שנתקלקל מתקנים אותו, (וכגון אם נמחק הכיתוב על הפרשת דרכים היו כותבים מחדש), ובית דין שנתרשלו בדבר זה - מעלה עליהן הכתוב כאילו שפכו דמים.

הרי שיש חשש שמא יתקלקל השילוט, או שימחק הכתוב, ולא יהיה ברור לרוצח להיכן לברוח ובינתיים עלול גואל הדם להשיגו, ואפשר דלכך כתבו שני פעמיים את המילה "מקלט", כדי שאם אחד ימחק, הרי שהשני יהיה קיים, וידע הרוצח להיכן להימלט (אמנם הדברים מחודשים).

מה יעשה רוצח שאינו יודע לקרוא לשון הקודש? אם הרוצח בשוגג לא היה יודע לקרוא בלשון הקודש, אלא רק שפה של נכריים, כיצד היה יודע היכן הוא העיר מקלט?

בכמה שפות היה כתוב על השילוט לעיר מקלט? וראיתי שמרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בספרו 'קרית מלך' על הרמב"ם מביא מדרש דברים רבה מכתב יד, וז"ל: "ואם היה אדם מארץ רחוקה, מה היה עושה, האיך היה יודע איזו היא עיר מקלט? אמר רבי יעקב: מילין מילין (אבנים) קבועין בדרך והיה כתוב עם כל אחד ואחד בשבעים לשון, והיה הרוצח רואה ויודע".

ולפי"ז אולי אפשר לומר, דלכך היה כתוב פעמיים 'מקלט מקלט' - פעם אחת בלשון הקודש, ופעם נוספת בשאר שפות!

יד מכוונת עקומה לעיר מקלט! עד אתה עסקנו בעניין השילוט שהיה בפרשת דרכים ועליו כתוב מקלט מקלט, בכדי למנוע טעות של הרוצח בין הדרכים. אמנם מלבד זאת היו עוד סימני החכונה לעיר מקלט, כנאמר בילקוט שמעוני לתהילים (ס' תש"ב): ר' אבין אמר על כל מיל ומיל

החיוב לעשות שילוט למניעת רציחה בשוגג! מעניין לציין שהעלי תמר כותב (מ"ק ירושלמי פ"א ה"ב), דפשוט וברור דכשם שעל הב"ד לשמור על נפשו של הרוצח בשוגג ולדאוג לעשות שילוט וציונים ויד מכוונת לעיר מקלט, כך גם מוטל על פרנסי העיר בכל מקום לדאוג לעשות שילוט למנוע רציחה, ובפרט בדורות האחרונים, שהתרבו סכנות הדרך והתחבורה באופן מבהיל, יש לפרנסי העיר להרבות בתמרורים ורמזורים, בכדי למנוע רציחה בשוגג ח"ו.

פסוק

הסוד של אבא!

ההליכה בחול הרטוב או הלוהט, שעתיים כל יום? אך אבא חייך ואמר שיש לו סוד שעוזר לו להחזיק מעמד... אך שבת היום לה' ולא כדאי לדבר מענייני עבודה... היה זה ביום חם וקייצי במיוחד, אמא עמדה במטבחון הצר, סחטה תפוזים, והכינה עוגת שוקולד יפה ומרשימה. עוגה היה דבר נדיר אצלנו גם בשבתות - מחמת העניות הגדולה, גם מיץ תפוזים לא היה דבר ששותים בשגרה בכל יום. אמא הודיעה שהיום יש הפתעה! ולכך הולכים לישון מאוחר...

בדריכות רבה המתנו להפתעה, ובשעת ערב מאוחרת נפתחה הדלת - אבא עמד בפתח. מעולם לא ראינו את אבא בשעה שחזר ממסעות עבודתו. הוא היה נראה כשבר כלי ממש, עייף מאד, בגדיו רטובים מזיעה, ונעליו מלאים בעפר דרכים. אך פניו קורנות מאושר!

אבא רחץ פניו וידיו, והתיישב בכבדות, ואמר כשקולו רועד מהתרגשות: "ילדי היקרים, שאלתם אותי מה פשר הצלחתי לשרוד בעבודה כה קשה ומתישה, ובפרט כיצד אפשר ללכת כל יום שעתיים בחום ובקור? כעת הגיע העת לגלות את הסוד!"

עמדנו מביטים במתח רב באבא, והוא המשיך: "כל יום בדרך לעבודה אני משנן עמודי גמרא בעל פה מסדר נזיקין, עד שאני מגיע לשערי המפעל!"

האמינו לי שאני כלל לא מרגיש את הדרך הקשה, במוחי חולפות להם הוויות אביי ורביא - והם אשר מוליכות את רגלי!

וכך גם בדרך חזור, מילותיה המתוקות של הגמרא אשר רוחש פי, מגרשות ומשכיחות את העייפות, וכשאני יורד מהאוטובוס בשעה מאוחרת בסמוך לבית, אני חש כביכול התעוררתי מחלום מתוק!

ילדים יקרים, בואו תחגגו איתי, היום זכיתי בחסד השם, לסיים בעל פה את שלושת הבבות: בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא.

מזל טוב! התכבדו מהמטעמים לכבודה של תורה! עוד שנים רבות המשיך אבא ז"ל לעבוד במפעל, ולהשתדל לפרנס את המשפחה, ומפעם לפעם זכינו להישאר ערים בשעת ליל מאוחרת ולחגוג עם אבא עוד סיום מסכת בעל פה!

אבא ז"ל הלך לבית עולמו בשיבה טובה, ואין זה פלא שזכה לראות דורות ישרים של תלמידי חכמים, המצטיינים בחשקת וידיעת התורה! (מבוסס על סיפור אמיתי ששמענו מבעל המעשה).

ומכל מקום, נמצאנו למדים שיש מאן דאמר הסובר ששייך דין של ערי מקלט בחו"ל.

ועל כן, מסיק בעל העלי תמר', שאין לבטל קבלת בני תימן שהיה בארצם עיר מקלט, ומה שכתב רבי יעקב ספיר שלא מצא כתוב מקלט מקלט, אינו ראיה - שבוודאי נמחק מרוב ימים, שהרי מעת שבטלו ערי מקלט שבא"י בעת החורבן בטלו גם בחו"ל, ומני אז עברה תקופה ארוכה מאד, ולא יתכן שיתקיים הכתב שנים כה רבות.

חמישים שנה חלפו מזמן שהוברחנו יחד עם כל משפחתי, מטריפולי בירת לוב - לטורקיה, ומשם לארץ ישראל. מהבריחה עצמה איני זוכר הרבה, רך בשנים הייתי, אך הבנתי שהיה זה מבצע נועז ומסוכן, שבחסדי שמים הצליח על הצד הטוב ביותר, אלא שהורי היקרים ז"ל נאלצו להותיר אחריהם את כל רכושם בלוב, ועלו לארץ הקודש ללא פרוטה אחת. עניים מרודים ממש!

קיבלנו דירה קטנה במקום שנקרא 'רמת פנקס' (כיום שכונה באור יהודה). רהיטים לא היו לנו, מלבד כמה ארגזי תפוזים ששימשו ככיסאות וגם כארון אחסון... וזוג מיטות ברזל מחלידות.

לא היה קל בכלל, אך היינו מאושרים: נמצאים אנו בארץ הקודש משאת נפשו של כל יהודי!

למחרת בואנו, הלך אבא ז"ל ללשכת משרד העבודה, בכדי להתעניין על עבודה כלשהיא, בה יוכל לפרנס את בני הבית הרעבים ללחם. אבא חזר כעבור מספר שעות, וסיפר באושר על עבודה שקיבל במפעל צבאי הנמצא בלוד.

המרחק מרמת פנקס ללוד אינו גדול במיוחד, אך אבא נאלץ לנסוע מדי יום, בשעה שאינה בוקר ואינה לילה, נסיעה ארוכה ומתישה באוטובוס ישן ומקרע, במסלול מאסף שעבר על פני תחנות רבות, עד שהגיע לכביש האחורי של העיר לוד, שם היה יורד ומבוסס את דרכו בשבילי עפר, בגשם המרטיבו עד לשד עצמותיו, או בקיץ כשהחמה קופחת על ראשו, ובמשך שעה (!) הלך והלך, עד שהגיע עייף ומותש לשערי המפעל.

במפעל עבד בעבודה פיזית ומתישה - עד שעת אחר הצהרים מאוחרת, ואז נאלץ ללכת, ולבוסס בחולות שעה ארוכה, עד שהגיע לפאתי העיר לוד, והמתין לאוטובוס במשך זמן רב, ושב לביתנו בשעת ערב מאוחרת מאד. אבא הגיע בשעה כה מאוחרת - שכולם כבר ישנו!

במשך מספר שנים, ראינו את אבא רק בשבתות ובחגים! ובשבת לא ניתן היה להכיר באבא את היהודי עמל הכפיים - שאינו רואה מנוחה במהלך השבוע. אבא ז"ל היה מנהל ביד רמה את שולחן השבת, שר ואומר דברי תורה מתוקים מדבש, מספר סיפורים, ומתענג על לימוד בצוותא עם כל אחד מהילדים. מעולם לא שמענו את אבא מדבר בשבת בדברים שאינם מעניין קדושת השבת.

באחד מהימים שמענו מאמא ע"ה על עול הפרנסה של אבינו, הצטערנו לשמוע שהאדם היקר הזה, שבטריפולי היה סוחר מצליח - וכאן נאלץ לבוסס דרכו שעות בחול, ולעבוד עבודה לא קלה כלל!

לא פעם שאלנו את אבא בשבת, איך הוא מצליח להתמיד בעבודתו, חרף הקשיים, ובפרט כיצד הוא שורד את